

Macků, Jan

Příspěvek k diskusi o otázkách pravdy

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná. 1963, vol. 12, iss. G7, pp. 168-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111534>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

lických universit a škol, které mají dobré jméno a známou tradici. Při tom ovšem ne dost zřetelně rozlišují, že u učitelů obou těchto typů škol jsou nepochybně jiné důvody k menším obavám. Na katolických universitách mohou učit jen učitelé, kteří se pro svůj světový názor nemusí obávat „incidentů“ s výborem pro neamerickou činnost, zatím ko menší míra obav u učitelů škol „s dobrým jménem“ a s „vážností“, kteří si mohou dovolit větší míru „přístupnosti“, vyplývá z toho, že si úřední místa tolik netroufají tyto školy „napadat“. Vedení těchto škol dovede spíše obhájit svého učitele-odborníka před různým cviněním.

Autoři knihy — jak bývá pravidlem u empirických sociologů — nečiní ovšem ze svého správného závěru, že „v době obtížných let byla efektivní činnost vysokých škol ohrožena“ další vývody v tom smyslu, jak brání tímto „incidentům“, jak bojovat za svobodu skutečně pokrokových názorů v USA. Místo výzvy k hájení svobody je zde jen útěcha — podle nás dosti pochybná — že „obtížná léta“ prý patří minulosti. Víme ovšem — i z amerického tisku — že dosud dochází v USA k „incidentům“ na vysokých školách. Příznačně pro tuto práci dále je to, že se zabývá nebezpečím omezování svobody vědeckého bádání z hlediska politických názorů na mezinárodní události (např. odzbrojení) i vnitřní (nebezpečí fašismu), málo pozornosti však věnuje otázkám rasismu, který podle našeho názoru nejvíce ohrožuje přístup k vzdělání velké části obyvatelstva v USA. I když by bylo možné z hlediska marxistického názoru činit autorům mnohé další výtky jak metodické, tak zejména pokud se týká teoretických závěrů, které dělají, je nutné ocenit úsilí, s nímž shromáždili veliké množství faktických údajů o smýšlení a postojích amerických vědců z oboru společenských věd. Fakta příznačná pro posouzení míry svobody politického projevu v této „zemi svobody“, jak se někdy propaganda USA snaží zdůrazňovat.

Jan Macků

Příspěvek k diskusi o otázkách pravdy

Od dob, kdy se lidé začali zabývat otázkami poznání, vyvstala před nimi též otázka pravdivosti poznatků. Otázka tím palčivější dnes, kdy vědecké bádání proniká do oblastí dříve lidskému poznání nedostupných. Proto se v celosvětovém měřítku projevuje zvýšený zájem o otázky metodologické i gnoseologické, a tím též o otázky pravdivosti poznání vůbec.

Již z tohoto hlediska je nutné uvítat knihu Ludvíka Tošenovského: *Příspěvek k základním otázkám pravdy*, která vyšla ve Spisech filosofické fakulty J. E. Purkyně v Brně (Praha 1962). Je to po práci zesnulého profesora dr. Gustava Riedela, *Ludvík Feuerbach a mladý Marx*. Praha 1962, již druhá knižní publikace člena katedry dialektického a historického materialismu brněnské university.

Ludvík Tošenovský se nesnaží — na rozdíl od práce Adama Schaffa, *Z Zagadnień marksistowskiej teorii prawdy*, Warszawa 1951 — podat ucelený rozbor celé marxistické teorie pravdy. Rozebírá základní otázky teorie pravdy, a to tak, že u každé stěžejní otázky volí jeden dílčí problém, který hlouběji analyzuje. Proto má kniha pět kapitol: I. O tak zvané subjektivní a osobní pravdě (K otázce objektivnosti pravdy), II. O vzniku a vývoji pojetí praxe jako kritéria pravdy (K otázce praxe ve funkci kritéria pravdy), III. O podstatě a charakteru vztahu mezi absolutním a relativním v pravdě (K otázce absolutnosti a relativnosti pravdy), IV. O konkrétnosti filosofických pravd (K otázce konkrétnosti pravdy) a V. O kritice pojetí pravdy jen jako vlastnosti soudu (K otázce definice pravdy).

Podle našeho názoru jsou v práci (z níž hlavní otázky byly již publikovány dříve v odborných časopisech, např. v číslech G 1, G 2 a G 3 našeho sborníku) zejména cenné stati týkající se rozboru smyslově konkrétního a myšlenkově konkrétního v pravdě a otázky forem, jimiž je v procesu poznání zprostředkováno kritérium praxe v případech, kdy některé poznatky nelze dosud bezprostředně ověřovat praxí. Diskutabilní jsou ovšem některé závěry autora, zejména možnost označovat za pravdivé či nepravdivé nejen soudy, ale též pojmy a dokonce i počítky a vjemy. Zde zastává Ludvík Tošenovský odlišné stanovisko od některých jiných marxistických autorů, například Josefa Macháčka (srovnej jeho stat Soud a druhy soudů, Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, řada B 3).

I když je možné s některými názory autora polemizovat (zejména z hlediska přírodovědeckého poznání) nelze mu uprát velikou píli a důkladnost, s níž k problematice přistupuje. Proto je jeho práce cenným příspěvkem k otázkám marxistické teorie pravdy. Konečně je nejdůležitější to, že se o těchto otázkách diskutuje, neboť jak napsal Vladimír Ruml ve svém oponentském posudku, je „tvůrčí diskuse mezi marxisty nutnou metodou rozvoje vědy“.

Jan Macků